

under the previously existing criminal-procedural legislation of Ukraine. At the same time, the possibility of involving a specialist was limited to only a few investigative actions. Currently, this restriction has been removed. Now the specialist is a procedural figure with a certain procedural status.

There is an objective need to determine criminal procedural peculiarities of applying an integrated approach to the use of special knowledge, namely non-verbal information in criminal proceedings. Increasing the role of non-verbal information in criminal proceedings may also be facilitated by the wider use of special knowledge of persons in the forms envisaged by law.

The results of survey conducted by investigators/prosecutors/judges/experts and law students about their opinion on obtaining and using non-verbal information in criminal proceedings are presented (as of January 01, 2017, 1470 persons were questioned, of which 254 judges, 288 investigators, 388 prosecutors, 19 experts, 521 students of higher law educational institutions of Ukraine (Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National University «Odessa Law Academy»).

The article analyzes emphasizes the norms of current Criminal Procedural Code of Ukraine with regard to the procedural figure – of a specialist, including a non-verbal information specialist. It is indicated he necessity of amending certain provisions of Criminal Procedural Code of Ukraine for the optimization and effectiveness of the involvement of a specialist, including a non-verbal information specialist.

УДК 343.98

Л. С. Белік
кандидат юридичних наук, доцент

А. І. Шиян
студентка

Національний університет «Одеська юридична академія»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ЗЛОЧИНЦЯ, КРИЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. ГЕН ЗЛОЧИННОСТІ

Стаття присвячена деяким аспектам інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення та дослідження особистості злочинця, крізь призму історичних досліджень, його поведінка, стиль життя, світогляд, які склалися історично, а також погляди вчених, криміналістів на генетику злочинців. Досліджено теоретичні здобутки та висновки сучасних науковців щодо «гена злочинності»

Ключеві слова: особистість злочинця, історичні погляди, ген злочинності.

Основою будь-якої діяльності людини, в тому числі й діяльності, спрямованої на виявлення особи злочинця – є збір, аналіз і

використання отриманої інформації. Успішність правоохоронних органів у виявленні злочинця, розкритті злочину полягає не тільки в кваліфікованих навиках, але ще й в умінні знайти психологічний контакт, «прочитати» особистість по її зовнішнім даним.

Дослідженню проблем вивчення психологічного портрету та генетики злочинців присвячено чимало наукових праць видатних вчених, зокрема: О. М. Бандурка, В. С. Батиргарєєва, А. Б. Блага, А. М. Бойко, В. І. Борисов, В. В. Василевич, В. В. Голіна, Б. М. Головін, І. М. Даньшин, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. І. Панов, В. М. Попович, І. П. Рущенко, В. В. Сташис, В. Я. Тацій, В. О. Туляков, В. В. Тіщенко, І. К. Туркевич, В. І. Шакун, В. Ю. Шепітько та інші. [8, с.43].

Здійснений нами ґрунтовний аналіз джерел, дозволяє дійти висновку, що недостатньо дослідженою залишається низка проблем щодо дослідження генетики особи та вчинення злочину, їх взаємозв'язок.

З'ясувати що являє собою особистість злочинця і дати відповіді на питання: чи можливо виявити злочинця по зовнішнім особливостям? «ген злочинності»: правда, чи міф?

Що ви знаєте про людей які вас оточують? Чи можете щось сказати про характер і звички абсолютно невідомої людини? Як визначити хто може бути потенційним злочинцем, а хто ні? «Ген злочинності»: вигадки, чи перевірений факт? На ці та інші запитання шукали відповіді раніше і досліджують сучасні науковці сьогодення.

Дослідження «гена злочинності» має досить довгу історію і викликає більше запитань, ніж відповідей. Одним із перших, хто вирішив розібратися із генетичними аномаліями людини став італійський лікар-психіатр, професор судової медицини ХІХ століття Ч. Ломброзо, якого часто називають основоположником кримінальної антропології. Ця наука намагається пояснити зв'язок між анатомічними і фізіологічними особливостями людини і його схильністю до скоєння злочинів. Ломброзо дійшов висновку, що такий зв'язок є, і він є прямим: злочини скоюють люди з певною зовнішністю і характером. Як правило, злочинці мають вроджені фізичні та психічні дефекти. Йдеться про аномалії внутрішньої і зовнішньої анатомічної будови, характерних для первісних людей і людиноподібних мавп. Таким чином, вважав Ломброзо, – злочинцями не стають, а народжуються. Буде людина злочинцем, чи ні – залежить тільки від вродженої схильності, причому для кожного типу злочинів характерні свої аномалії. Розробці цієї теорії, Ломброзо присвятив усе своє життя. Він дослідив 383 черепи померлих і 3839 черепів живих злочинців. Крім того, вчений вивчав особливості організму 26886 злочинців і 25447 добропорядних громадян, і прийшов до таких висновків:

1. зовнішність типового насильника – великі опуклі очі, пухкі губи, довгі вії, приплюснутий і кривий ніс, найчастіше сухорляві і рахітичні блондини, іноді горбаті;

2. зовнішність типового злодія – неправильний маленький череп, видовжена голова, прямий ніс (часто кирпатий біля основи), бігаючий або, навпаки, чіпкий погляд, чорне волосся і наявність бороди;

3. зовнішність типового вбивці – великий череп, різка лобова пазуха, об'ємні вилиці, квадратні щелепи, величезні очні орбіти, чотирикутне підборіддя, нерухомих скляний погляд, тонкі губи, добре розвинені ікла, найбільш небезпечні вбивці найчастіше мають чорне, кучеряве волосся, бороду, короткі кисті рук, надмірно великі або, навпаки, занадто маленькі мочки вух;

4. зовнішність типового шахрая – обличчя бліде, очі маленькі, суворі, ніс кривий, голова лиса, в цілому зовнішність шахраїв досить добродушна.

У злочинців, на думку дослідника, знижена чутливість органів чуття і больова чутливість. Вони не здатні усвідомлювати аморальність своїх вчинків, тому для них невідомо каяття. Ломброзо вдалося виявити і особливості почерку різних типів злочинців. Представники середнього і вищого класу частіше бувають професійними шахраями. Ще при житті Ломброзо і його теорія піддавалася критиці. [10, с. 109]. Можливо, саме це змусило його до кінця життя переглянути деякі свої погляди. Зокрема, він почав стверджувати, що наявність злочинної зовнішності не обов'язково означає, що людина скоїла злочин – вона свідчить швидше про його схильності до протиправних вчинків. А це дає можливість вчасно помітити таку схильність і викоринити, або намагатися не вчиняти певних протиправних дій. Тобто Ч. Ломброзо вважав, що «ген злочинності» існує і з ним все таки можна вести боротьбу. Теорія Ч. Ломброзо не є актуальною в наш час, адже погляди на життя змінюються. Що раніше вважалось, аморальним, неприйнятним і могло вказувати на ознаки злочинця, зараз є трендом молоді, наприклад, татування, про які писав науковець, як ознаку злочинця. Але, що дійсно корисного можна винести із досліджень вченого, так це те, що людину, її особистість, характер потрібно досліджувати в подальшому. Саме теорія Ломброзо стала поштовхом до нового напрямку вивчення психології та психіатрії людини, а саме: психологічний портрет злочинця.

Для того, щоб зрозуміти психологію злочинця, слід також дослідити клініко-динамічні характеристики хворих афективними розладами невротичного рівня. Виявити синдромальний склад і особливості даних хворих. Простежити динаміку синдромів, складових картин даної патології., що і зробив у свій час психіатр і психоаналітик О. О. Бухановський. Саме дякуючи його наполегливій

праці і постійним дослідженням в області психіатрії, було розкрито одного із резонансних і безжалісних убивць, нелюда ХХ століття – Чикатило. Працюючи над справою 12 років, він в деталях склав психологічний портрет злочинця, а саме: його статус в суспільстві, зовнішність, характер, сімейний стан, навіть визначив наявність дітей і вік. Бухановський О.О. проклав шлях своїми дослідженнями до нового бачення «сучасного» вбивці і гвалтівника. [9, с. 365–380]. Він вважав, що слід виявити внутрішні закономірності розвитку афективних розладів у хворих з тим, щоб систематизувати ці закономірності і згрупувати їх по переважаючим механізмам, взявши за критерій взаємодії між трьома основними компонентами цих станів – тривоги, агресії і депресії. Як і Бухановський О. О., так і багато інших вчених намагалися і намагаються до сьогоденного дня скомбінувати внутрішні розлади особи і прийти до логічного висновку – яким чином, на основі чого, як і що могло керувати особою-злочинця, коли він вчиняв злочинне діяння. Яскравий приклад, на рахунок цього, приводить у своїй дисертації «Сучасний стан проблем афективних розладів невротичного рівня» Платонов Д. Г.

Вивченням даної теми займаються вчені в різних галузях: криміналістики, медицини, психіатрії, психології, біології, генетики. Якщо розглядати особистість злочинця, його поведінку з точки криміналістики і дослідження криміналістів, як зазначає Чуфаровський Ю. В. – психологію особистості складають підсвідомість, свідомість і самосвідомість. Для людини, зазначає С. Л. Рубінштейн, «фундаментальне значення має свідомість, без свідомості, без здатності свідомо зайняти певну позицію, немає особистості». [11, с. 250].

Досліджуючи вище наведенні погляди вчених, варто зрозуміти що собою являє визначення «гена». Вперше поняття «ген» було відкрито Н. В.Тимофєєвим-Рєсовським, який за допомогою великої кількості дослідів, прийшов до висновку, що все таки генетичний матеріал передається від батьківського організму до нащадків. Енциклопедичний тлумачний словник фармацевтичних термінів за редакцією проф. В. П. Черниха зазначає, що «ген» – це одиниця спадковості, за допомогою якої відбувається запис, збереження й передача генетичної інформації, відрізок ДНК, що складається з нуклеотидів кількість розміщення яких визначаються специфічністю кожного гена. Генетичний підхід поділяється вченими на три напрями: а) біхевіоральна генетика (behavioral genetics) – доповнення кількості генетики, що вивчає людську особистість, характеристики та поведінку; б) спадковість – за ступенем якої генетично піддаються впливу коливання фенотипових рис (центральне поняття біхевіоральної генетики); в) епігенетика – вчення про те, як фактори навколишнього середовища (внутрішнього середовища організму та

його зовнішнє середовище) можуть змінити функцію гена без зміни послідовностей ДНК. [4, с. 118]. З. А. Вороніна, І. І. Полетаєва та Ж. І. Рєзнікова в «Основах етології та генетики поведінки» виділили основне завдання генетики поведінки – з'ясування ролі генетичних факторів у визначенні особливостей поведінки, яке складається з таких підзавдань: 1) визначення відносної ролі і взаємодії генетичних і середовищних (оточуючих) впливів при формуванні поведінки в онтогенезі; 2) дослідження механізмів генів, які визначають формування нервової системи; 3) вивчення механізмів реалізації дії мутантних генів, що зачіпають функцію центральної нервової системи (ЦНС), які можуть служити моделями захворювань нервової системи людини; 4) дослідження генетико-популяційних механізмів формування поведінки та її змін у процесі мікроеволюції. Термін «генетика поведінки» частіше застосовується в західній літературі [4, с. 117].

М. П. Дубінін, В. М. Кудрявцев та І. К. Карпец висунули гіпотезу: масив злочинності має генетичне мало змінюване «ядро» і соціальну «периферію», яка змінюється у часовому та територіальному розрізах, вважаючи, очевидно, що його розміри залежать у першу чергу від величини часових і територіальних відмінностей у злочинності, встановлених кримінологами. Для перевірки цієї гіпотези треба було обрати злочини, які би стали її предметом. На їх думку, саме перелік злочинів свідчить про те, що деякі з них і без спеціальних досліджень легко можуть бути пояснені соціально-економічними причинами – господарські, службові, а також багато інших злочинів, у тому числі і всі види майнових злочинів, які вчиняються з корисливих мотивів і в сумі складають більше 60 % злочинів. Враховуючи думку Н. Ф. Кузнецової та Н. С. Лейкіної про те, що проблема соціального та біологічного «локалізується у вивченні насильницьких злочинів, злочинів неповнолітніх, дезадаптивної (рецидивізм, бродяжництво) та необережної злочинності», а «для іншої злочинності вона практично значимої ролі не має...», вчені залишили в сенсі генетичної зумовленості «під підозрою» лише злочини проти особистості, хуліганство та необережні злочини, які складають в цілому біля 40 %, а враховуючи ще мотиви злочинів проти особистості, які не несуть «генетичний» характер, була виведена ще менша цифра – 6–8 %. Подальша перевірка гіпотези шляхом дослідження спеціально відібраних груп не дала можливості вченим прийти до якихось визначених висновків щодо зв'язку генетичних факторів і злочинності [8, с. 105]. На їх думку, такі висновки щодо зв'язку генетичних факторів і злочинності є негативними. Так був перевірений зв'язок між змінами в злочинності упродовж часу та змінами в генофонді людських популяцій, з використанням даних кримінальної статистики і численних емпіричних досліджень про зміни в стані, структурі і динаміці

злочинності в різних країнах та регіонах у тривалі терміни. У результаті зв'язок динаміки злочинності з генофондом не підтвердився. Пояснити вказані зміни у злочинності з позиції генетики вченим не представилось можливим, оскільки самі значні зрушення в динаміці злочинності відбувались за рахунок зміни структури і кількості майнових злочинів, соціальна основа яких ними не піддавалася сумніву. [2, с. 286–290].

На сьогоднішній день, у світ стоїть питання, а чи існує «ген злочинності». Вирішення даного питання допомогло би вирішити безліч проблем, які пов'язанні із розробкою і застосуванням превентивних заходів, щодо майбутніх злочинців. Першим спробу перевірити гіпотезу про генетичну обумовленість злочинної поведінки зробив німецький психіатр Йоханес Ланге. У двадцятих роках нашого століття в цих цілях він провів дослідження на основі «близнюкового методу». Суть даного методу полягала в тому, що порівнювалася поведінка близнюків, які розвинулися з однієї яйцеклітини (а відповідно мали однаковий набір генів), з поведінкою близнюків, які розвинулися з різних яйцеклітин і мали різні спадкові задатки. Гіпотеза полягала в наступному: якщо залежність поведінки від генетичних факторів реальна, то в окремих вчинках і в цілому в життєвій лінії у однайцевих близнюків повинно бути більше спільного, ніж у різнояцевих. Дослідження дали позитивний результат: в 77 % випадків у однайцевих близнюків, якщо злочин скоював один, то і другий опинявся злочинцем; а у різнояцевих випадки, коли другий близнюк теж опинявся злочинцем, становили лише 11 %. Результати дослідження були опубліковані Ланге в Лейпцигу в 1929 р. Через три роки аналогічні дослідження були проведені голландським вченим Легра. Його результати були ще більш приголомшливими: в 100 % випадків однайцеві близнюки обидва виявлялися злочинцями, а у різнояцевих таких фактів встановлено не було. Розгадка спадкової передачі схильності до злочинів здавалася такою близькою. Не викликало ніякого сумніву, що близнюки з однаковим генотипом проявляють набагато більше схожості в поведінці, ніж близнюки, що мають різний генотип. Отже, на думку вчених, гени виявляються вирішальним фактором злочинної поведінки. Ці дані мали значний вплив на введення в нацистській Німеччині в 1933 р практики кастрації і стерилізації як міри кримінальної еugenіки. [2, с. 124].

На початку тридцятих років колега Ланге психіатр Фрідріх Штумпфль досліджував генетичну схильність до злочинів, аналізуючи родовідні злочинців. Він вивчив родинні зв'язки 195 рецидивістів і 166 дрібних злочинців. Безпосередньо і за відгуками різних осіб було обстежено 1747 родичів цих злочинців. Серед родичів рецидивістів він виявив велике число злочинців, в той час як серед родичів дрібних

правопорушників їх було значно менше. Майже всі рецидивісти страждали психопатією (у дрібних правопорушників психопатією страдало лише 14 %). Ці дані дозволили по-новому оцінити концепцію Годдарда про психічну неповноцінність злочинців: психічні порушення в кримінальному середовищі виявлялися не стільки в зниженому рівні інтелекту, скільки в порушеннях емоційної стійкості. Натхненний такими результатами, Штумпфль провів порівняльне дослідження близнюків, результати якого були менш яскравими, ніж у Легра, але також цілком переконливими: парне вчинення злочинів зазначалося у 61 % близнюків з однаковими генотипами і лише у 36 % близнюків з різними природними задатками.

Після перемоги в Німеччині націонал-соціалістів в цій країні розгорнулися великі дослідження в даній області, що включали і експерименти на людях. Аналогічні антигуманні експерименти проводилися і в ряді інших країн. Однак, не всі вчені потрапили під вплив нової концепції. Основні контраргументи опонентів генної теорії злочинності ґрунтувалися на вироблених теорією вірогідності формулах розрахунку наукової достовірності статистичних даних. Треба сказати, що з точки зору репрезентативності дослідження Ланге і Легра не витримували критики: перший обстежив лише 30 пар близнюків, другий і того менше – 9 пар. Не набагато більше обстежив Штумпфль – 37 пар. Перші ж спроби збільшити обсяг вибіркової сукупності дали негативний результат. У 1936 р співвітчизник Ланге і Штумпфля лікар Генріх Кранц опублікував в Берліні дані, отримані ним в ході тривалого дослідження 75 пар близнюків. Цифри, що характеризують парні злочину у близнюків з однаковими і різними генотипами, розрізнялися дуже незначно: у однопляцевих – 64 %, у різнопляцевих – 53 %. Ці дані дещо збавили загострення пристрастей і показали, що знайти ген злочинності не так-то просто. Але труднощі не збентежили вчених – дослідження кримінальної генетичної схильності тривали.

У 50-х рр. дослідження генетичних факторів злочинності вступили в нову фазу, яку умовно можна назвати хромосомною. Як вже зазначалося вище, генотип людини складається з 46 хромосом, дві з них визначають стать: якщо вони однакові (їх умовно позначають латинськими символами «хх»), то стать жіноча, якщо набір хромосом «ху», – стать чоловіча. Наявність в генотипі хромосоми типу «у» визначає чоловічий розвиток. Досліджуючи генетичні аномалії, вчені встановили, що у деяких осіб набір хромосом не парні, а потрійні: комбінації типу «ХХУ» або «ХУУ». Першими ці особливості генотипу, які проявляються при аналізі крові, слини або сперми, стали використовувати криміналісти з метою ідентифікації злочинців за біологічними слідами, залишеними на місці злочину. Коли в США і Франції за цими ознаками були розкриті серійні вбивства, скоєні

агресивними злочинцями, кримінологи висунули гіпотезу про те, що хромосома типу «у», яка визначає чоловічу стать, може сприяти агресивності в разі її дублювання в генотипі.

У 60-х рр. Патриція Джекобс провела одне з перших досліджень хромосомної схильності до злочинів. Обстеживши ув'язнених в Шотландії, вона встановила, що серед злочинців частка осіб з хромосомною аномалією типу «ХУУ» багаторазово більше, ніж серед право послужних громадян. У 1965 р в англійському журналі «Природа» вона опублікувала маленьку статтю про це. Патриція Джекобс не залишала сумнівів у тому, що ген злочинності знайдений, – справа лише за тим, як навчитися його усувати. Однак ці результати були як сенсаційні, настільки ж і недостовірні. Подальші дослідження, що проводилися в Англії, Франції та США, не підтвердили даних, отриманих Джекобс.

Значно в цьому питанні просунулися вчені з Інституту психіатрії при лондонському Королівському коледжі. На підставі численних досліджень вони довели, що юнаки з неблагополучних сімей, що мають особливий різновид одного з генів, в дев'ять разів частіше стають порушниками закону, ніж їх однолітки, виховані в аналогічних осередках суспільства, але не володіють настільки специфічної генетичною структурою. У хлопців з кримінальним ухилом був серйозний дефект гена, відповідального за виробництво моноамінооксидази (МАО), що регулює кількість хімічної речовини особливого типу – трансмітера, за допомогою якого нейрони головного мозку взаємодіють між собою. Якщо його занадто багато або мало – тонка взаємодія нервових клітин порушується, результатом цього стають неврологічні розлади. З тих, хто піддавався дослідженню, низький рівень МАО спостерігався у 12 %, але вони дали 44 % всіх злочинів. На інші 88 % припало 56 %. Цифри говорять самі за себе – генетичні програми людини роблять дуже серйозний вплив на сприйняття їм навколишньої дійсності. Вони також пояснюють і те, чому не всі юнаки з неблагополучних сімей стають порушниками закону. Певним чином збалансовані гени надійно захищають їх від негативних моделей поведінки. Результати досліджень викликали широкий резонанс в науковому середовищі. Частина вчених висловила припущення, що профілактика злочинності справа вирішена. Немає нічого простішого ніж провести масове обстеження громадян, виявити людей з генетичними відхиленнями, поставити їх на облік і спробувати перепрограмувати збій системи. У таких оптимістів знайшлися опоненти, які заявили, що третина населення має знижений рівень активності МАО, тому вішати тавро злочинця на всіх цих людей зонайменше неетично. [1, с. 56].

Велика робота по виявленню зв'язків між генами і злочинністю була проведена в скандинавських країнах. Тут під пильним наглядом вчених

знаходилося 14 000 чоловік протягом 25 років. Причому всі члени контрольної групи були чоловічої статі, виховувалися в прийомних сім'ях та мали біологічних батьків як з судимостями, так і без них. Дослідження проводилися комплексно: спостерігачі намагалися з'ясувати не тільки генетичний зв'язок між дітьми та їх біологічними батьками, але і вплив соціального середовища на формування особистості. В результаті склалася картина, що показує, що серед спостережуваних, чий біологічні батьки мали проблеми з законом, злочинців виявилось значно більше, ніж серед тих, у кого були законослухняні біологічні батьки. Спостерігачі також відзначили – чим більше судимостей у батька, тим вище ризик у його сина стати злочинцем. Була помічена закономірність між братами. Навіть усиновлені різними сім'ями, вони мали схожу злочинну поведінку. Це стосувалося і тих, чий батьки ніколи не порушували закон, і тих, кому зовсім не пощастило – рідний батько практично не виходив з в'язниці. Причому більш схожі кримінальні схильності були саме у другій групі спостережуваних. Тільки 14 % таких нащадків встали на слизьку кримінальну стежку, решта 86 % вибрали чесний спосіб життя.

Дослідження людини на генетичному рівні завжди цікавило людство і на сьогоднішній день ця зацікавленість не зникає, а набуває ще більших масштабів. На запитання про існування «гена злочинності» жоден науковець, психолог, дослідник, криміналіст, кримінолог не може дати сто відсоткову відповідь, адже дослідження цього загадкового гена хвилює не одне покоління людей. Виявляється, що наш організм настільки складний і незвіданий, що коли починаєш шукати відповідні на одні запитання, виникають нові. Якщо аналізувати ту роботу, яка була проведена на протязі століть, по дослідженню структури людського організму, генетичного складу, інтелектуальних здібностей, соціальних чинників, слід дійти до висновку, що існування так званого «гена злочинності» було все ж таки доведено і встановлено. Його ще називають додатковою «у»-хромосоמוю, яка відповідає за підвищену агресивність людини під час сприйняття навколишнього світу.

Чи можна стверджувати, що людина, в якій виявлено даний ген обов'язково буде вчиняти злочини? Звичайно ні, наявність «у»-хромосоми є важливою умовою, але ми повинні враховувати ще низку причин, які штовхають людину на вчинення злочину, такі як:

соціум – люди, які нас оточують, ті, хто кожного дня спілкуються з нами, формують наше світосприйняття, впливають на зміну настрою, викликають емоції;

умови життя, адже від того в яких умовах людина перебуває більшість свого часу залежить її душевний стан, психіка, моральні устої, релігійні погляди, політичні погляди;

емоційний стан – слід визначити до якого психотипу належить особа, чи схильна до психічних розладів, депресій, істерій;

нааявність різних факторів – це те, що здійснило значний вплив на особу при вчиненні нею злочинних дій, адже особа, що вчиняє злочин, не завжди планує і бажає завдати іншим шкоди, це може бути злочин із необережності, самозахист, злочин вчинений в стані афекту;

нааявність в організмі речовин із різним хімічним складом (алкоголь, наркотичні та психотропні речовини), так як кожен організм є унікальним, різні речовини на різних людей діють не однаково, і можуть викликати іноді досить дивну поведінку, реакцію на слова та дії інших. Проходячи всі ступені еволюції людство розвивається, знаходить нові шляхи до самореалізації, вдосконалення, бореться із внутрішніми комплексами і бар'єрами, але все ж таки негативні генетичні фактори подолати поки що не зовсім вдається, для цього потрібно багато працювати над зовнішніми факторами, що провокують «Людину розумну» на діяльність, яка суспільством вважається злочинною. Можливо питання про «ген злочинності» тому досі досліджується, бо ми шукаємо відповіді не виходячи за рамки власних поглядів.

Перелік посилань

1. *Александров А. А.* Психогенетика: учеб. пособ. Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 192 с.
2. *Дубинин Н. П., Карпец И. И., Кудрявцев В. Н.* Генетика, поведение, ответственность: о природе атиобщественных поступков и путях их предупреждения. Москва, 1982. 304 с.
3. *Науковий вісник* Чернівецького університету. 2013. Вип. 682: Правознавство. 117 с.
4. *Зорина З. А., Полетаева И. И., Резникова Ж. И.* Основы этологии и генетики поведения. Москва, 2002. 384 с.
5. *Карпец И. И.* Современные проблемы уголовного права и криминологии. Москва, 1976. 224 с.
6. *Клейменов М. П., Клейменов И. М.* Криминология в современном мире // Криминологический журнал БГУЭП. 2011. № 1 (15). С. 5–13.
7. *Комментарий учёного // Зеркало недели.* 2005. № 1 (529), 15 января. С. 14.
8. *Кузнецова Н. Ф., Лейкина Н. С.* Криминологический аспект соотношения социального и биологического // Советское государство и право. 1977. № 9. С. 102–111.
9. *Бухановский А. О., Кутявин Ю. А., Литвак М. Е.* Общая психопатология: пособ. для врачей. 2-е изд., перераб. и доп. Ростов н/Д, 1998. 416 с.
10. *Ломброзо Ч.* Преступный человек. Милгард. 2005; *Штеренишис М.* Чезаре Ломброзо. Ростов н/Д, 2010.
11. *Чуфаровский Ю. В.* Юридическая психология: учеб. пособ. Москва, 1997. 320 с.

**ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ ПРЕСТУПНИКА СКВОЗЬ ПРИЗМУ
ИСТОРИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ**

**А. С. Белик
А. И. Шиян**

Статья посвящена некоторым аспектам информационно-аналитического обеспечения выявления и исследование личности преступника, сквозь призму исторических исследований, его поведение, стиль жизни, мировоззрение, которые сложились исторически, а также взгляды ученых, криминалистов на генетику преступников. Исследованы теоретические достижения и выводы современных ученых о «гене преступности».

**PSYCHOLOGICAL PORTRAIT OF A CRIMINAL THROUGH A PRISM OF
HISTORICAL RESEARCHES. CRIME GENE**

**A. Bielyk
A. Shyian**

The article is devoted to some aspects of informational and analytical support for the detection and analytical ensuring identification and a research of the identity of the criminal, through a prism of historical researches, his behavior, lifestyle, outlook which have developed historically and also views of scientists, criminalists of genetics of criminals. Theoretical achievements and conclusions of modern scientists are investigated about «crime gene».